

Vai un ko Latvijai un tās laukiem var dot agrobizness un vai ar to pietiek?

“Latvijas Lauku telpas attīstība un iespējamie nākotnes scenāriji”

Zane Bulderberga (LLU), **Agnese Krieviņa** (LVAEI), **Ieva Leimane** (EDO
ConsultAEI), **Andris Lismanis** (EDO Consult), **Andris Miglavs** (LVAEI), **Pēteris
Šķiņķis** (LU), **Ilze Vilks** (LU)

Rīgā, ZM mājā, 2011/11/11

Ko nevajag gaidīt no šī stāsta?

- Tā nav lauksaimniecības attīstības programma
- Tās nav tiešas lauku sociālekonomiskās attīstības konkrēto rādītāju prognozes
- Tas nav pilnvērtīgs lauku sociālekonomisko procesu ekonomiski matemātisks modelis, kur viena parametra pārmaiņa maina kopējo sistēmas resursu stāvokli un apjomu
- Tas arī
  - nezīmē, kāda izskatīsies lauku apdzīvotības struktūra;
  - neskata pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem
  - ....
- Tā noteikti nav lauku attīstības politika vai tās stratēģija

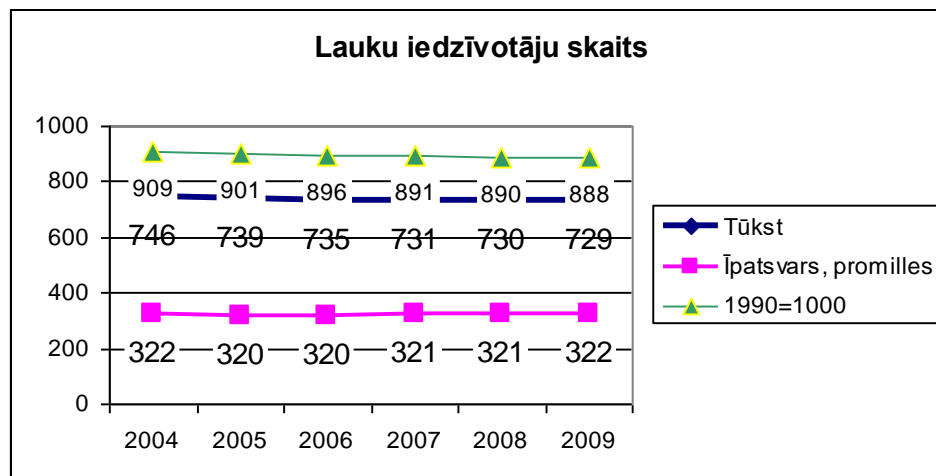
Kas ir šis stāsts?

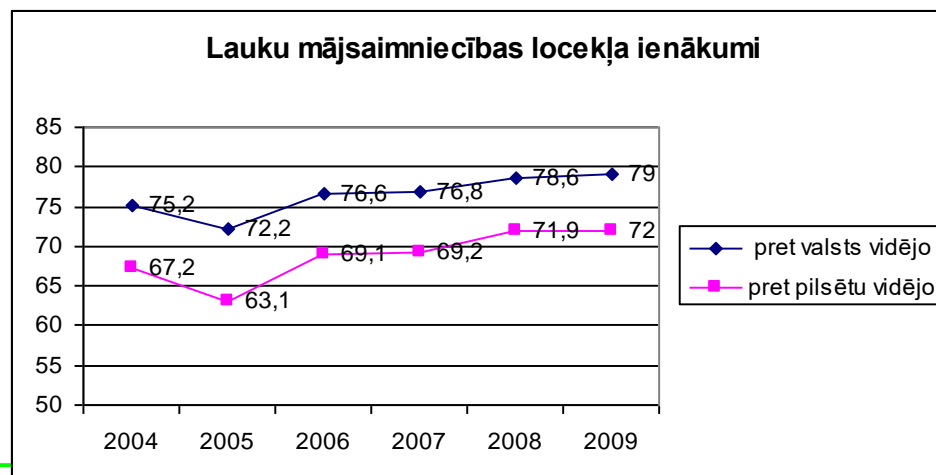
- Šī ir informācija sabiedrības diskusijai par:
  - **Dažiem atslēgas procesiem** agrobiznesā un citā lauku ekonomikā
  - **Lauku resursu (zeme, meži un zivis) izmantošanu** šodien un iespējamā nākotnē
  - Nodarbinātību un tās perspektīvu lauku telpā šodien un vidēji tuvā nākotnē pie **dažādiem varbūtējiem attīstības scenārijiem**
  - **Lauku apdzīvotību** šodien un nākotnē
  - **Lauku cilvēku ienākumiem** šodien un nākotnē
- Tas ir skats lauku apdzīvotības perspektīvā un tās saiknē ar sabiedrības izvēlēm

Kāpēc šī saruna? – lauki iztukšojoties un slīgstot nabadzībā...

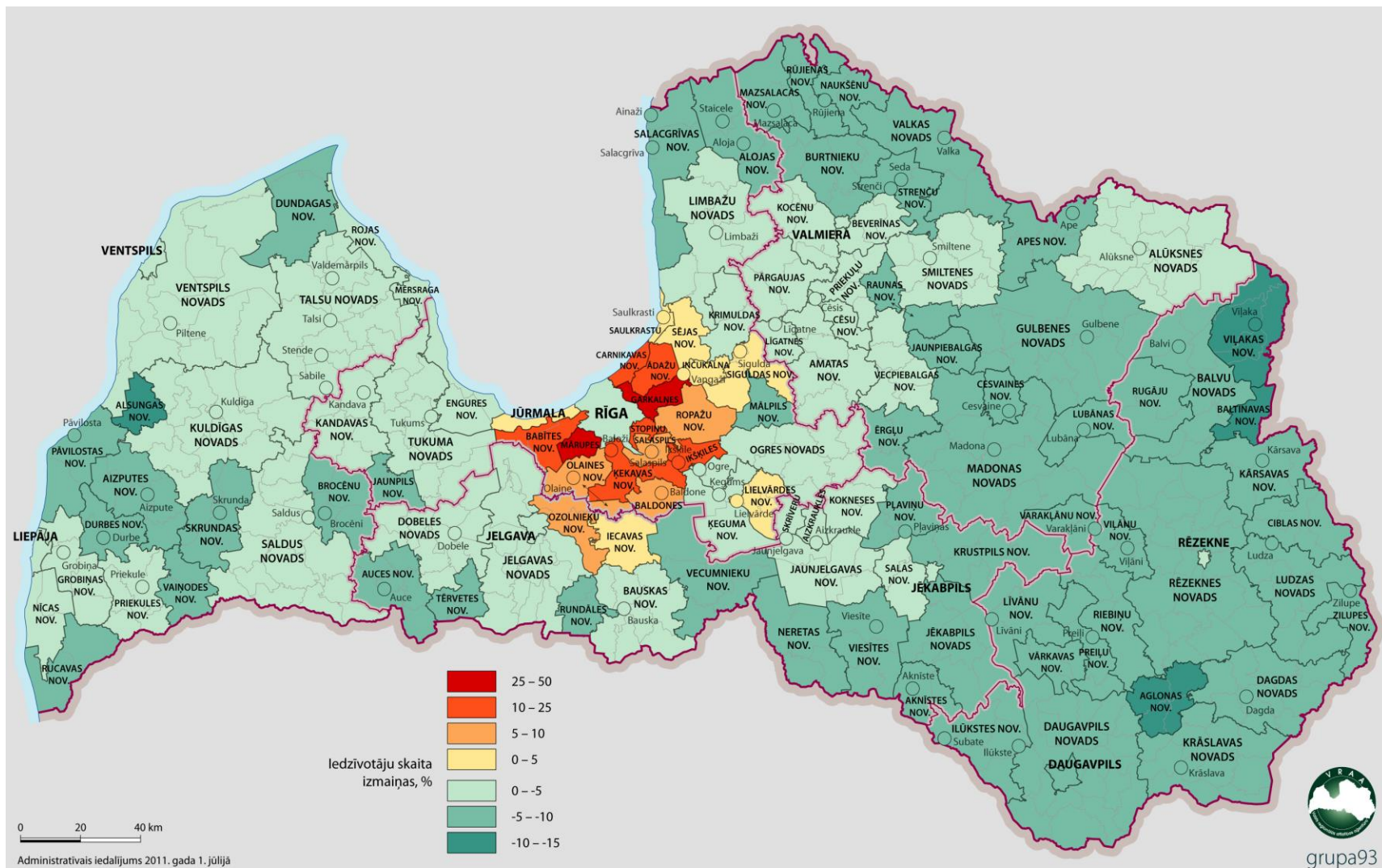
- Vai lauki iztukšojas?

- Vai laukos ir lielāka un pieaugoša nabadzība?

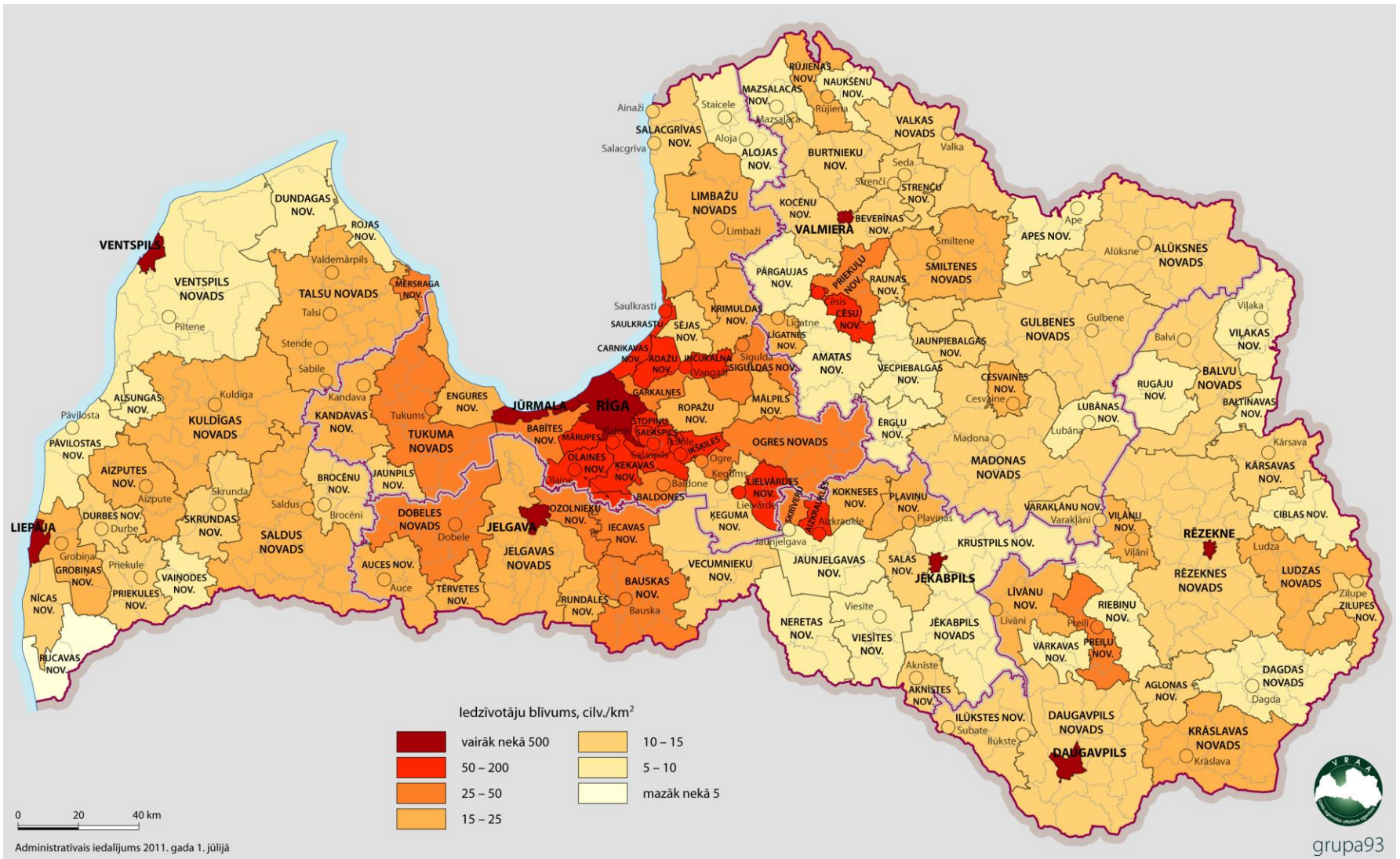

Iedzīvotāju skaita pārmaiņas, 2006-2010. gados

Iedzīvotāju skaita izmaiņas pašvaldību teritorijās no 2006. gada sākuma līdz 2011. gada sākumam

Iedzīvotāju blīvuma atšķirības

Iedzīvotāju blīvums pašvaldību teritorijās 2011. gada sākumā

Un katrs var padomāt -

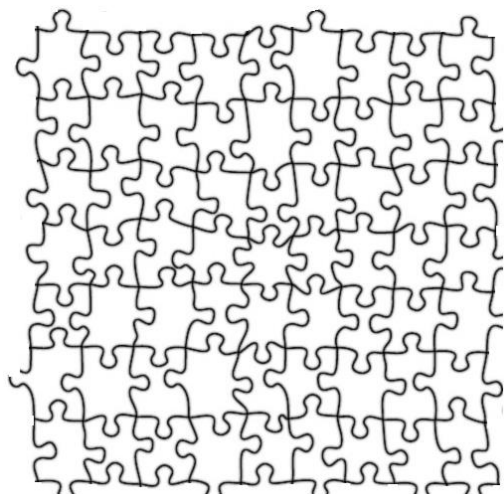

- Vai mūs apmierina
  - Procesi lauku apdzīvotības attīstībā
  - Agrobiznesa un tā nozaru attīstība
- Vai vispār lauku apdzīvotība ir vērtība
- Cik daudz ļaužu nozīmē apdzīvotus Latvijas laukus
- Kāda varētu būt reālā lauku apdzīvotības struktūra
  - Nemainot procesu norisi
  - Vēlami iespējamā
- Vai vēlami ko mainīt procesos

Agrobiznesa nodarbinātības izmaiņu ietekme uz nodarbinātību laukos

322,7 tūkst. nodarbinātie, t.sk.,

77,5 tūkst. agro primārā sfēra;
48,9 tūkst. rūpniecībā (iesk. agro
produktu pārstrādi);
167 tūkst. pakalpojumu nozarēs.

šobrīd

203,5 tūkst. nodarbinātie:
-54,2 tūkst. agro primārā sfērā;
-3,3 tūkst. agro prod. pārstrādē;
- 61,7 tūkst. pakalpojumu nozarēs

2020. SC_0

229,1 tūkst. nodarbinātie:
-46,5 tūkst. agro primārā sfērā;
+1,4 tūkst. agro prod. pārstrādē;
- 48,4 tūkst. pakalpojumu nozarēs

2020. SC_MAX

Bet vispirms – par laukiem, pilsētām un lauciniekiem

Zane Bulderberga

LLU Ekonomikas fakultāte

“pilsētnieki”

Pilsētas

Robeža?

KĀ DEFINĒT?

Lauki

“laucinieki”

Demogrāfiskā pieeja

■ Rādītāji:

- Iedzīvotāju skaits:
  - Pasaules pieredze: kritiskā robeža 500 - 10 000 iedzīvotāji
  - Latvijā: 2000 iedzīvotāji (normatīvo aktu interpretācijā)
    - *Durbe (621 iedz.), Subate (736 iedz.), Ainaži (993 iedz.),*
- iedzīvotāju blīvums:
  - 50% teritorijas iedzīvotāju blīvums ir mazāks par 150 iedz. uz kvadrātkilometru (OECD)
    - *tikai divi novadi tiktu definēti kā urbānas teritorijas ar blīvumu 185 cilv./km²*
- Kā uzskaitīt?
  - faktiskā/deklarētā dzīvesvieta, darba/dzīves vieta, vasaras mājas, studiju laikā utt,

Ekonomiskā pieeja

■ Ekonomiskie rādītāji:

- Nodarbināto skaits noteiktās nozarēs:
  - lauksaimniecība, mežsaimniecība
    - *pilsētu lauksaimniecība?*
    - *lielie iepirkšanās centri, uzņēmumu biroji neatrodas pilsētu centros*
    - Lauksaimniecības un lauku attīstības likums
- Zemes izmantošanas mērķis un apbūves veids, attālums starp būvēm:
  - Eiropas Telpiskās plānošanas dokumentos - lauku apvidus ir noteikta veida ainava un zemes izmantošana, kur lauksaimniecībai ir būtiskākā nozīme.

Latvija 2030: laukos jāattīsta lauksaimniecība, mežsaimniecība, rekreācija, nelauksaimnieciskā uzņēmējdarbība, pievilcīga dzīves vide pilsētās strādājošiem.

Sociālie aspekti:

- cilvēku dzīvesveids un dzīves stils:
    - piederība kopienai/ individualitāte;
    - drošība/ noziedzība;
    - tīra vide/ piesārņojums;
    - nesteidzīgs dzīvesveids/ steiga
    - vecmodīgums/ inovācijas
    - gados veci/ gados jauni

  - iedzīvotāju uzskati, stereotipi, aizspiedumi:
    - Laucinieki ir:
      - *tie, kas dzīvo ārpus Rīgas* (rīdzinieki)
      - *tie, kas nedzīvo pilsētās* (pilsētnieki)
      - *tie, kas dzīvo viensētās iedzīvotāji* (mazpilsētu iedzīvotāji)
      - *laucinieki = lauksaimnieki* (pilsētnieki)
-

Kā noteikt robežas?

■ Administratīvais dalījums

□ Republikas pilsētas

- attīstīta komercdarbība, transporta un komunālā saimniecība, kā arī sociālā infrastruktūra;
- nozīmīgs kultūras iestāžu komplekss;
- ne mazāk par 25 tūkstošiem pastāvīgo iedzīvotāju.

□ Novadi

- Teritorijā ir ciems, kurā ir vairāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju, vai pilsēta

- *Novadi, kuri robežojas ar Rīgu – 7 novadi*

- *Un novadi, kuri robežojas ar republikas pilsētām?*

- **Noteikti - Novadi bez pilsētām**

(50 novadi, aizņem 35 % teritorijas, dzīvo 15 % iedzīvotāju)

LAUKI?

Kā noteikt robežas?

■ Apdzīvoto vietu dalījums

- Pilsēta
  - kultūras un komercdarbības centrs
  - attīstīta inženierinfrastruktūra un ielu tīkls
  - mazāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju.

- Ciems
  - koncentrēta apbūve,
  - pastāvīgi dzīvo cilvēki
  - ir izveidota attiecīga infrastruktūra.
- Viensēta

LAUKI?

Kā pārvaldīt?

Kā novērtēt?

Mūsu pieeja

Reģionālās attīstības pamatnostādņēs pakalpojumu pieejamība variē atkarībā no teritorijas nozīmīguma:

- nacionālas nozīmes centrs (Rīga),
- reģionālas nozīmes centri (pārējās republikas pilsētas),

- novadu centri
- lauku teritorijas.

LAUKU TELPA!

Veidot ilgtspējīgu attīstības plānu lauku teritorijām politiskā līmenī ir iespējams tikai tām teritorijām, kurās ir vietējā pārvalde – pašvaldība, kas tiek norobežota ar teritorijas administratīvajām robežām.

Latvijas teritoriju iedalījums lauku telpas raksturošanai

Republikas pilsētas	Reģionālās attīstības centru (RAC) novadi*	Lauku novadi
Rīga Daugavpils Liepāja Jelgava Ventspils Valmiera Jēkabpils	Novadi, kuros ir bijušie rajonu centri (mīnus Republikas pilsētas) + Smiltene, Sigulda, Līvāni. Kopā 20 novadi.	Pārējie 90 novadi. Kur bijis iespējams, situācijas raksturojuma labākai ilustrācijai, izdalīti Pierīgas reģiona novadi.
*Definīcija no Latvija 2030		

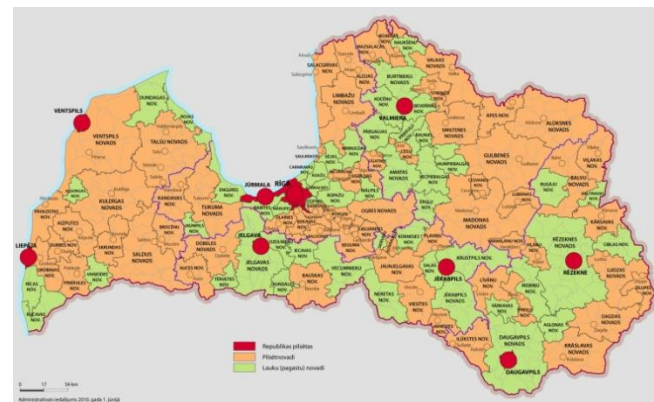
Latvijas lauku iedzīvotāji un apdzīvojums: situācija un perspektīve

Pēteris Šķiņķis

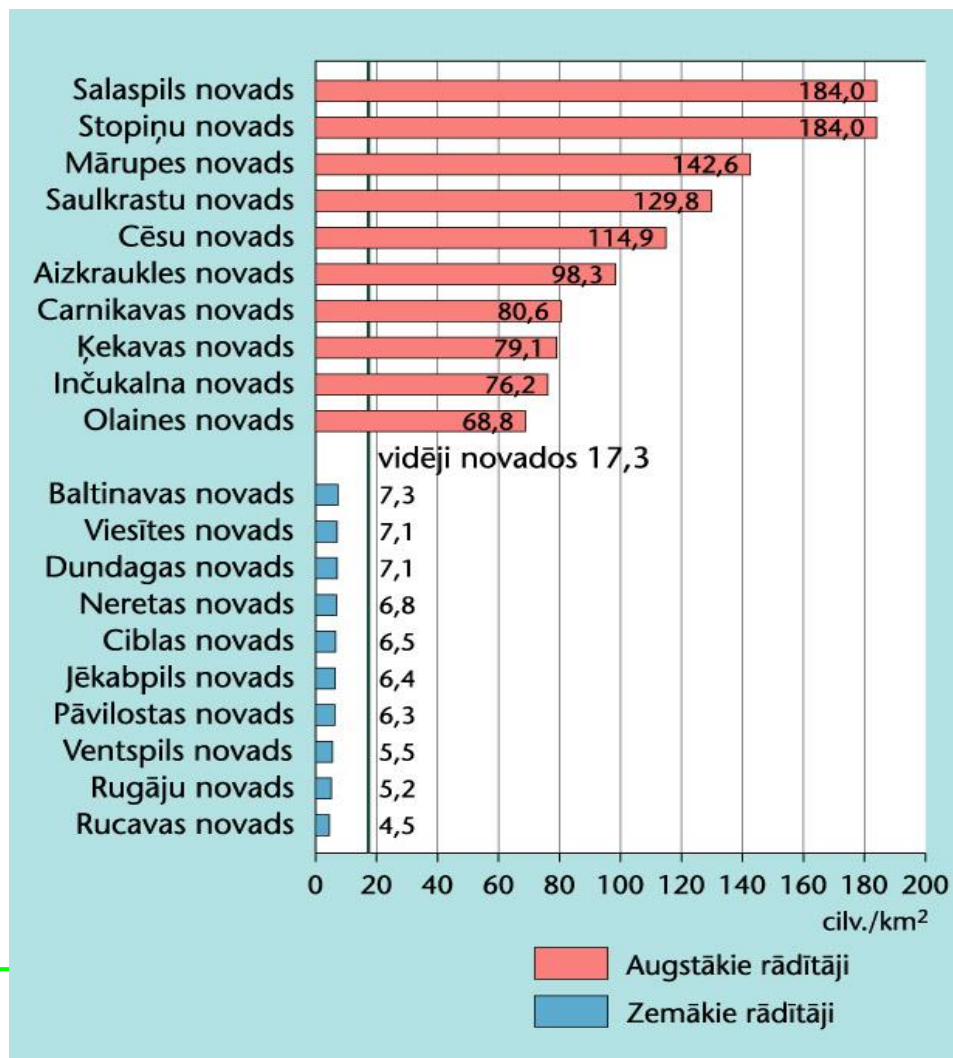
Dažas lauku sapratnes

- 1- "iekšējās nomales" - Teritorijas ārpus asfaltēto ceļu tīkla zonas (vairāk par 5 km)
- 2- teritorijas kurās nav pilsētu (bez republikas pilsētām, pilsētnovadiem)
- 3- Teritorijas ārpus Nacionālās nozīmes attīstības centriem un to ietekmes areāliem
- 4- OECD kritērijs - iedzīvotāju blīvums zemāks par 150 cilvēkiem uz kvadrātkilometru

Iedzīvotāju blīvuma augstākie un zemākie rādītāji novados

- Vidēji Latvijā – 35
- Lauki – 13/15
- Lauki – visas Latvijas teritorijas ārpus
- urbānām (blīvām) apdzīvotām vietām
- Nav vienotas apdzīvoto vietu uzskaites un tās raksturojošas statistikas

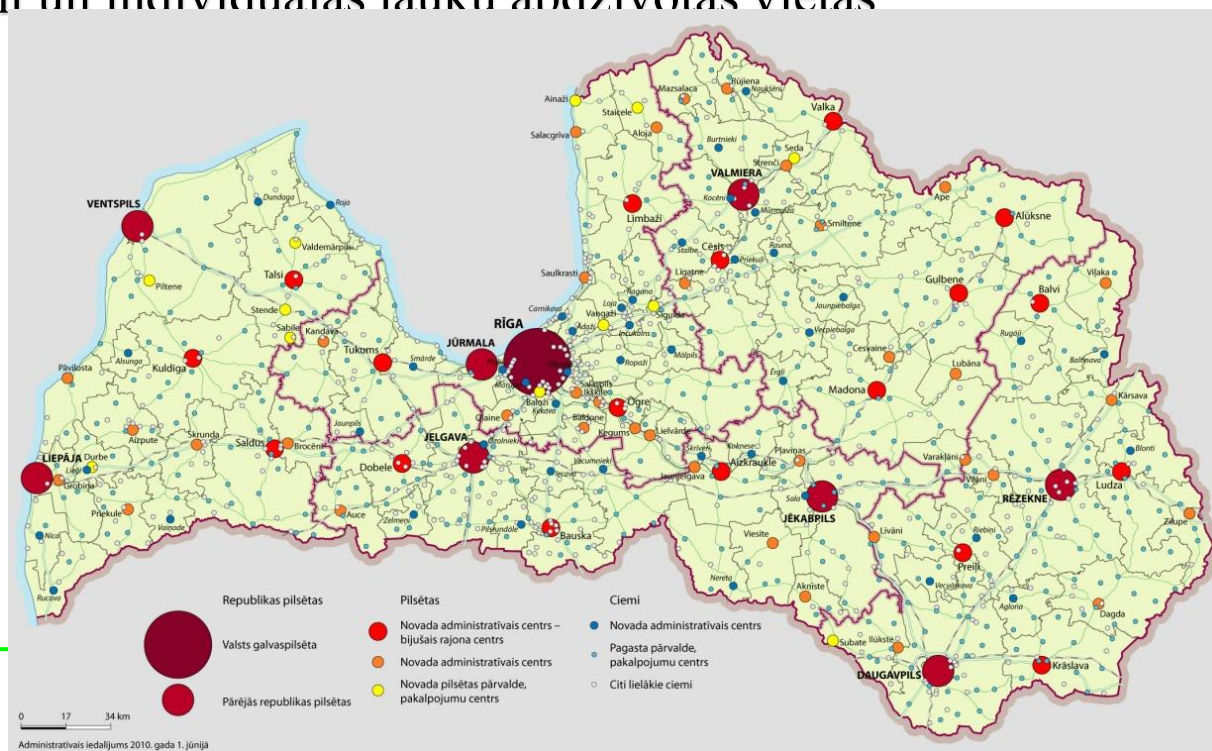
Apdzīvotās vietas Latvijā

76 pilsētas, t.sk. 9 republikas pilsētas - 69 % no valsts iedzīvotājiem

~ 660 lieli ciemi (vietējie lauku centri)

~ 1500 II pakāpes (vidējie) ciemi

~ 50 -55 000 mazi ciemi un individuālās lauku andzīvotās vietas

Latvijas lauki šodien

- teritorijas,

A- kuru sociāli ekonomiskā dzīve cieši saistās ar zemes kā resursa,

B- tās resursu telpas izmantošanu,

C- kas to kopumā ģenerē ar to tieši saistīto ekonomisko darbību – pārstrādi, pakalpojumus

D- un/vai kas nodrošina daļēju vai pašpietiekamu mājstaimniecību dzīvi

C- nodrošina “otro māju” (sezonālo u.c.) tīklu

Latvijas lauki šodien

- Apdzīvotās vietas, kuras atbilst lauku teritoriju definējumam
- Pēc resursiem un apstākļiem:
  - lauksaimniecības telpas
  - mežsaimniecības telpas
  - dabas aizsargājamo teritoriju telpas

Latvijas lauki šodien

- formāli – 31% iedzīvotāju
- pēc dzīves veida un saimnieciskā pamata – ~20%

No iedzīvotāju kopuma (ģimenes struktūrā):

- 6-10% saistīti ar agrobiznesu un mežsaimniecību
- 10-14% - publiskais sektors, vietējie pakalpojumi, nenodarbinātie

Līdz darbaspējas vecuma iedz. % – 14,4 / Latvijā 13,7

Darbaspējas vecuma iedz. % - 66,4 / Latvijā 66,1

Pēcdarbaspējas vecuma iedz. % - 19,3/ Latvijā 20,2

Demogrāfiskā slodze 506 / Latvijā 514

Latvijas lauki

perpektīva (prognoze) 2030

„Pašplūsmes” attīstības scenārijs

Vadītas attīstības scenārijs

Latvijas lauki

perpektīva (prognoze) 2030

- formāli – 25-26% iedzīvotāju
- pēc dzīves veida un saimnieciskā pamata – ~14 - 15% (5-6% samazinājums)

No iedzīvotāju kopuma (ģimenes struktūrā):

- 4-5% saistīti ar agrobiznesu un mežsaimniecību
- 9-10% - publiskais sektors, vietējie pakalpojumi, nelauksaimnieciskā ražošana, nenodarbinātie

Līdz darbaspējas vecuma iedz. % – 11-12%

Darbaspējas vecuma iedz. - 66-67%

Pēcdarbaspējas vecuma iedz. - 22-23%

prognozes pamats

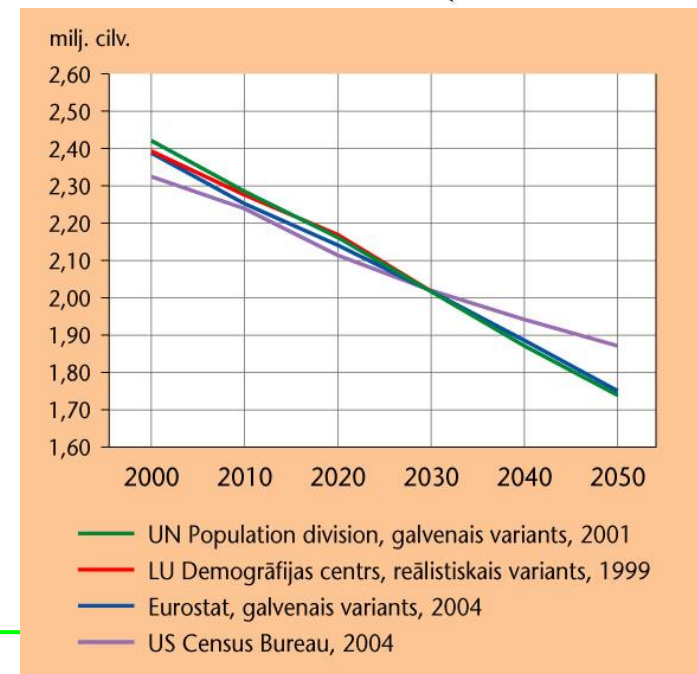
Lauku iedzīvotāju demogrāfiskā kustība būtiski neatšķiras no Latvijas vidējā

Galvenie nosacījumi:

Pēdējā -1 paaudzes laikā izveidojusies iedzīvotāju vecuma struktūra
Negatīva bērnu skaita un pēcdarbspējas vecuma attiecība (neradīto bērnu īpatsvars)

- Par 50% samazinājies
- reproduktīvā vecuma
- sieviešu skaits

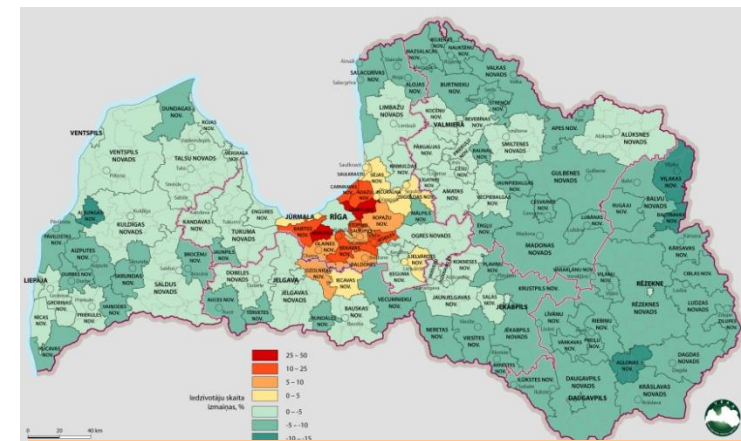
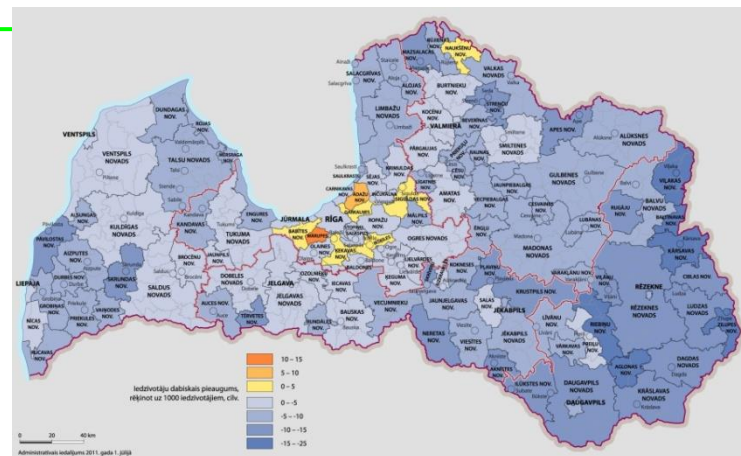
Latvijas iedzīvotāju skaita prognozes

Prognozes pamats

Iedzīvotāju kustība

- ❑ Negatīvs dabiskais pieaugums
- ❑ Negatīvs summārais saldo (+migrācija)
- ❑ lauku iedz skaits samazināsies par 0.5%, jeb 4-5 000 gadā
- ❑ reproduktīvā vecuma sievietņu skaits samazināsies par 10-15%
- ❑ Bērnu skaits samazināsies vidēji par 30-35%

Latvijas lauki perspektīvē

- teritorijas,

A- kuru sociāli ekonomiskā dzīve cieši saistās ar zemes kā resursa, **-samazinājums 50-70%**

B- tās resursu telpas izmantošanu, **-pieaugums 50-70%**

C- kas to kopumā ģenerē ar to tieši saistīto ekonomisko darbību – pārstrādi, pakalpojumus – **samazinājums 50-70%**

D- un/vai kas nodrošina daļēju vai pašpieteikamu māsaimniecību dzīvi – **būtisks samazinājums (?)**

C- nodrošina “otro māju” (sezonālo u.c.) tīklu **-pieaugums**

Demogrāfiskā struktūra, procesi un politikas iespējas

- dzimstības līmenis – 2-2,5 x mazāks par nepieciešamo dabiskās ataudzes vajadzībām
- starpvalstu migrācija – būtisks teritoriju atšķirību veidotāja un atspoguļotāja
- Teritoriju demogrāfiskais (un sociālais) potenciāls – iedzīvotāju vecumsastāvs + aktīvo iedzīvotāju klātesamība
- Sociāli aktīvo iedzīvotāju īpatsvars – nenovērtēts teritoriju attīstības līmeņa un dinamikas faktors
- Attīstības politiku skaidrība un noturīga īstenošana sniedz rezultātu ļoti ilgā laikā

Demogrāfiskās politikas ietekme / rezultāti – 10 -20 gadi

Iedzīvotāju sastāva un kustības raksturs nosaka lielu negatīvu, inerciālu ietekmi teritoriju attīstības mērķu sasniegšanā

- Jaunu pieeju un politiku izstrādei nepieciešama procesu cēloņu izpratne, kvalitatīvā analīze

Teritoriju attīstības potenciāla izpratne, politikas un jauna veida izmantošana meklējama teritoriju iedzīvotāju sociālajā -aktivitātes potenciāla stiprināšanā

Lauki – nodarbinātība un izaugsme. Scenāriji

Scenāriji

■ Caurvijošie pamatscenāriji

- Ir ļaudis, kas saka – “viss ir labi, nekas nav jāmaina” vai “labi nav, tomēr mainīt nevaram, tāpēc nav vērts”. Tāpēc
  - SC_0 - bāzes scenārijs. Pēc būtības turpinās līdzšinējie attīstības procesi
- Ir ļaudis, kas saka: “Bet mēs taču esam mežu, jūras un lauksaimniecības valsts. Jāļauj tik strādāt un meži (zeme, jūra, purvi, agrotūrisms, mazā pārstrāde ... – kas nu kuram) izvilks visus Latvijas laukus”. Tāpēc
  - SC_1 (vai SC_Zmax) – agrobiznesa dabas resursu maksimāla izmantošana

Scenāriji (2)

- Ir ļaudis, kas saka “Nav svarīga ražotāju konkurētspēja lauksaimniecībā (un mežsaimniecībā, un zvejniecībā) - jāatbalsta mazos ar subsīdijām, lai dzīvo laukos un būs labi”. Tāpēc
  - SC_subs – sīkražošanas subsidēšana – šodien empīriski neapskatām
- Un ir ļaudis, kas saka – “Mūsu sabiedrība nav tik turīga, lai varētu atļauties nestrādāt. Tāpēc agrobiznesa konkurētspējai jātiecas uz Eiropas līmeni, bet lauku apdzīvotības saglabāšanai laukos vienkārši vajag jaunas darbvietas”. Tāpēc
  - SC_NEABD - nodarbinātības saglabāšana Latvijas lauku telpā (šodien vajadzīgo naudu vēl nerēķinām)

Metodoloģiskās problēmas

- Kā iegūt informāciju par lauku atšķirībām
  - Statistika sniedz dalījumu:
    - pilsētās (gan Rīga, gan reģ. centri, gan un laukos esošās) un laukos
    - 9 republikas pilsētās un 110 novados
      - *Novadi ar reģionālas nozīmes attīstības centriem*
      - *Novadi ar citām pilsētām*
      - *Novadi bez pilsētām*
    - 6 statistikas reģionos
  - Statistikas dalījums 2008/2009 gadā mainās novadu reformas rezultātā – liela daļa pilsētu neatņemami apvienojas ar laukiem

Kā analizējam problēmu

- Agrobiznesa nozares – nodarbinātība, ienākumi un dabas resursu izmantošana pie dažādiem scenārijiem
  - Lauksaimniecība un pārtikas rūpniecība
  - Zivsaimniecība
  - Mežu nozare – mežsaimniecība un tās produkta pārstrāde
- Lauku telpas kopējā nodarbinātība

Agrobizness

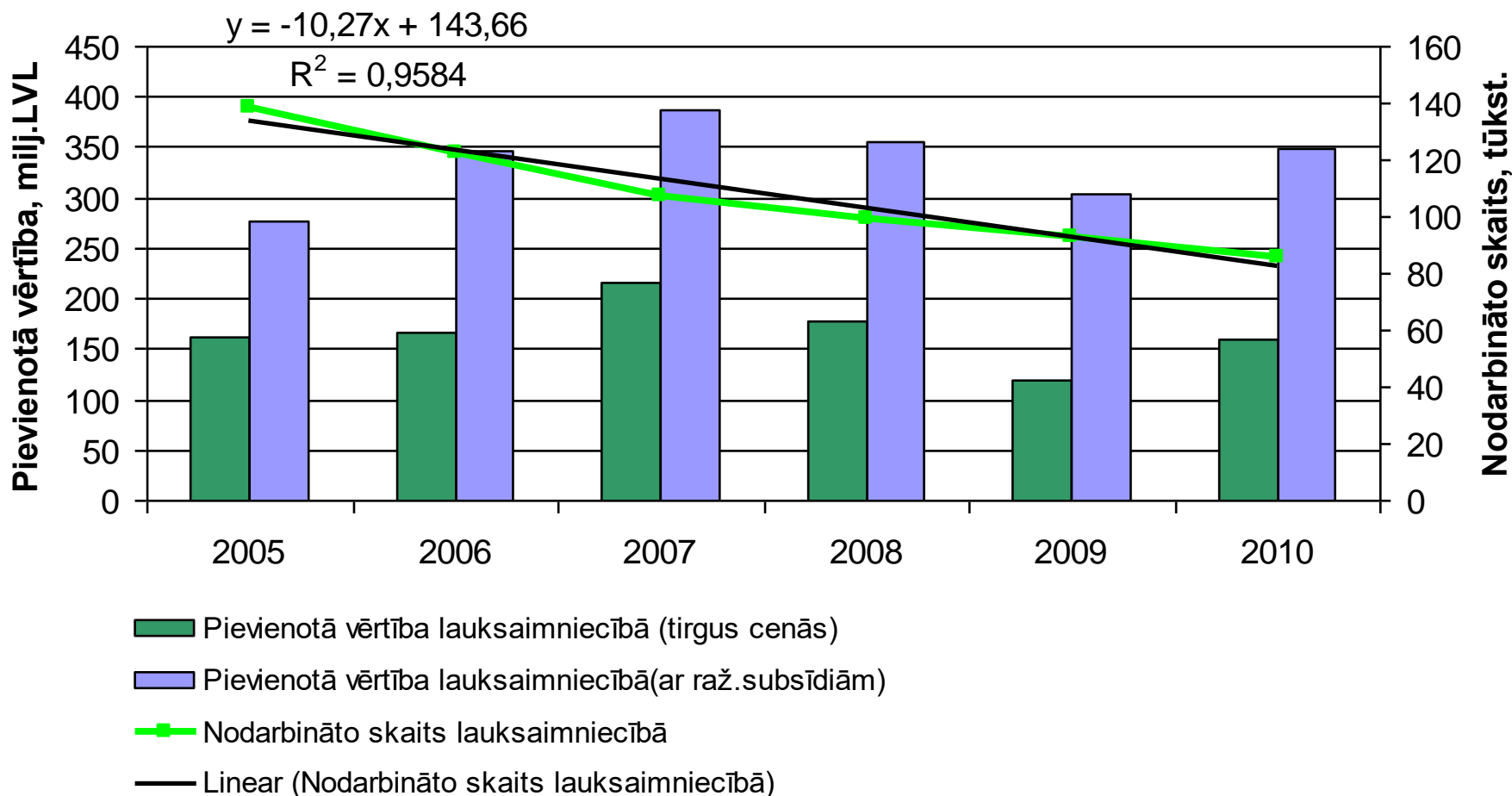

Agnese Krieviņa, Andris Miglavs

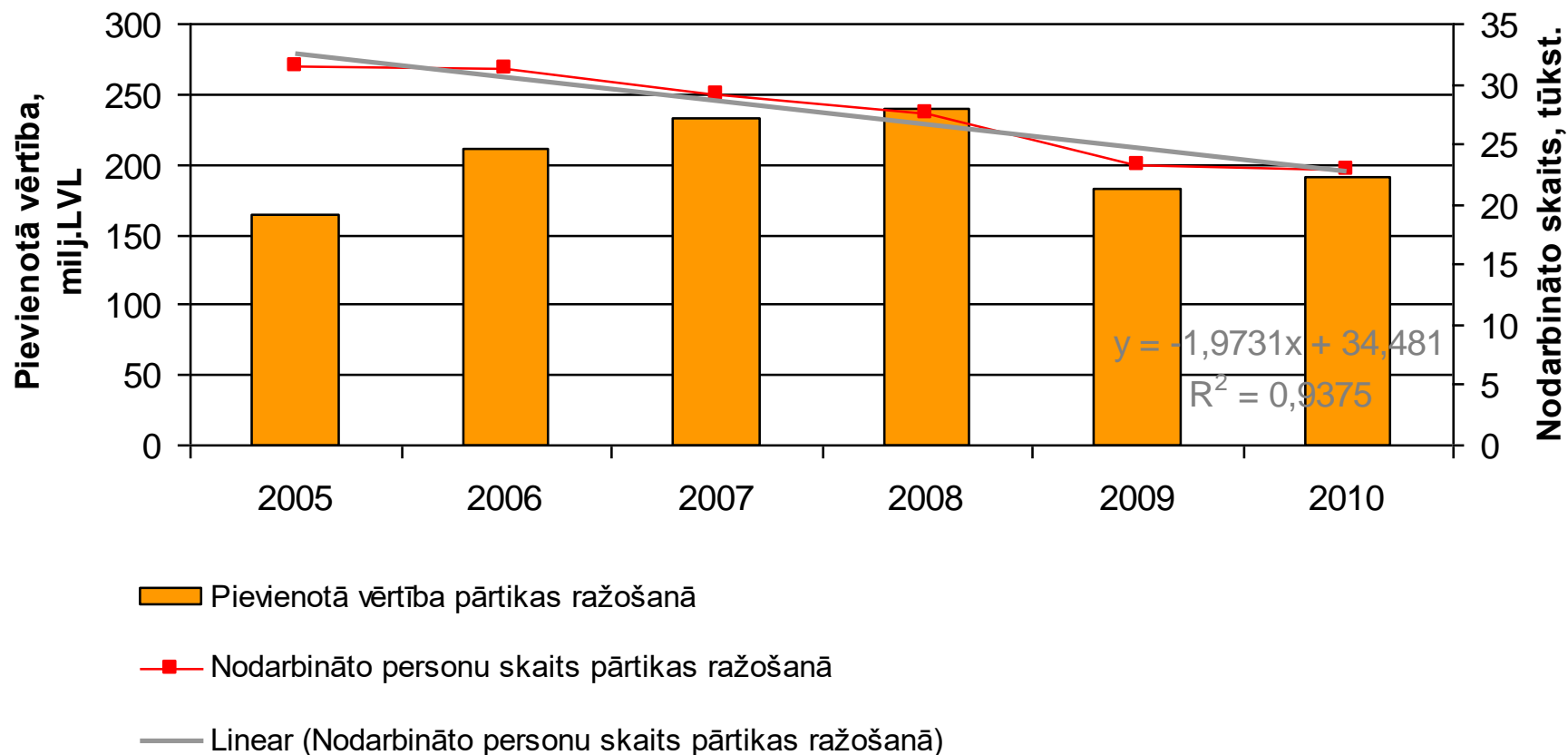

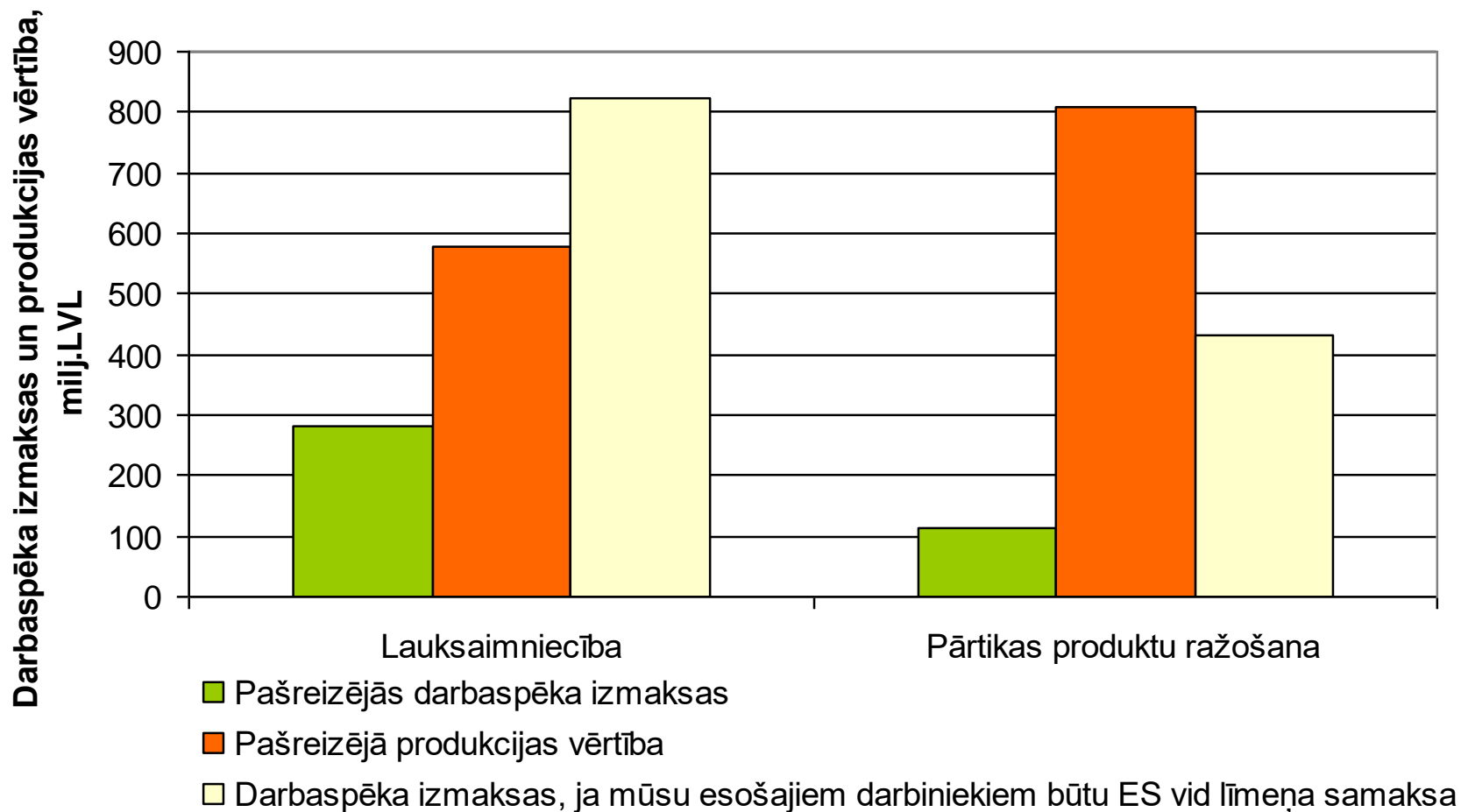
Lauksaimniecības nodarbināto skaita un radītās PV pārmaiņas - fakts

Pārtikas industrijā nodarbināto skaita un radītās PV pārmaiņas - fakts

Kā izskatāmies uz ES fona?

Cik un kāda ir

mūsu lauksaimniecības zeme?

	2010. gads	SC0	SC1
VZD	Lauksaimniecības	3 876 363	
VZD	LIZ kopā	2 430 000	
ZM&LAD	LIZ kopā pēc apseļ	2 352 159	
ZM&LAD	Būvniecība	2 849	
ZM&LAD	aizauguši	49 710	
	Reālais LIZ resurss	2 299 600	
ZM&LAD	nekoptās LIZ platības	316 341	
ZM&LAD	Kopta LIZ	1 983 259	
LAD	Pieteiktās VPM	1 566 299	
	VPM nepieteiktās LIZ	855 236	
	KOPĀ LIZ pēc LAD	2 421 534	
CSP	Izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme	1 805 500	
	Ražošanā izmantota LIZ	1 414 700	
	Ar papildus 80% no neizmantotās zālāju platības		1 664 540
Secinājumi	Nav vienotas izpratnes par valstī esošiem lauksaimniecības zemes kopējiem resursiem		
	Lauksaimniecībai būtībā ir zuduši	52 559 ha	

Scenāriji lauksaimniecībā – bāze – SC0

- ❑ Lauksaimniecības izlaide vairs nemainās nedz apjomos, nedz cenās (būtībā reāls fakts).
- ❑ Strādājošo skaits samazinās līdz ar tehnisko progresu
- ❑ Apsaimniekotās zemes platības nemainās (būtībā reāls fakts)
- ❑ Kā apakšvariants – ES darbinieka izstrādes līmeņa sasniegšana līdz 2020 gadam

Maksimālais ieguvums nodarbinātībā agrobiznesa industrijā

	2009	2020		
	SCO	SC0E	SC1	
Nod.sk.L-k	92,9	28,8	26,4	33
Pārtikas p	23,2	17,6	6,1	8,0
KOPĀ	116,1	46,4	32,5	41,0

Scenāriji lauksaimniecībā – SC1 – nemainās esošais LĪZ izmantošanas apjoms, bet...

- ❑ Visus iepirktos graudus pārstrādājam esošajā produktu struktūrā
  - PV graudu pārstrādē (bez konditorejas) – 47,3 milj.LVL (+33,4 milj. LVL)
  - nodarbināto skaits graudu pārstrādē (bez konditorejas) – 1,0 tūkst. (+0,7 tūkst.)
- ❑ Graudus izmantojam gaļas ražošanā līdz pašpatēriņa nodrošināšanai, pārējos – papildu piena ražošanā
  - lauksaimniecības produkcijas izlaide 976,7 milj.LVL (+128.8 milj.LVL)
  - nodarbināto skaits lauksaimniecībā (GDV) – 30,4 tūkst. (+4,0 milj.LVL)
  - PV piena pārstrādē – 77,4 milj.LVL (+45,0 tūkst.)
  - nodarbināto skaits piena pārstrādē – 2,1 tūkst. (+1,2 tūkst.)
- ❑ Lauksaimniecībā tiek iesaistītas papildu zālāju platības
  - lauksaimniecības produkcijas izlaide 1081,0 milj.LVL (+104,3 milj.LVL)
  - nodarbināto skaits lauksaimniecībā (GDV) – 35,6 tūkst. (+5,2 tūkst.)
  - PV pārtikas pārstrādē – 286,9 milj.LVL (+25,8 milj.LVL)
  - nodarbināto skaits pārtikas pārstrādē – 8,8 tūkst. (+0,8 tūkst.)

Nodarbinātībā agrobiznesa industrijā dažādos scenārijos

	2009	2020		
		SCO	SC0E	SC1
Nod.sk.L-bā, kopā, fakts	92,9	28,8	26,4	35,6
Pārtikas pārstrādē	23,2	17,6	6,1	8,8
KOPĀ	116,1	46,4	32,5	44,4

Zivsaimniecības sektors

Andris Lismanis, EDO Consult

Zivju nozares vizītkarte

Zivju nozarē šīs analīzes kontekstā ietilpst:

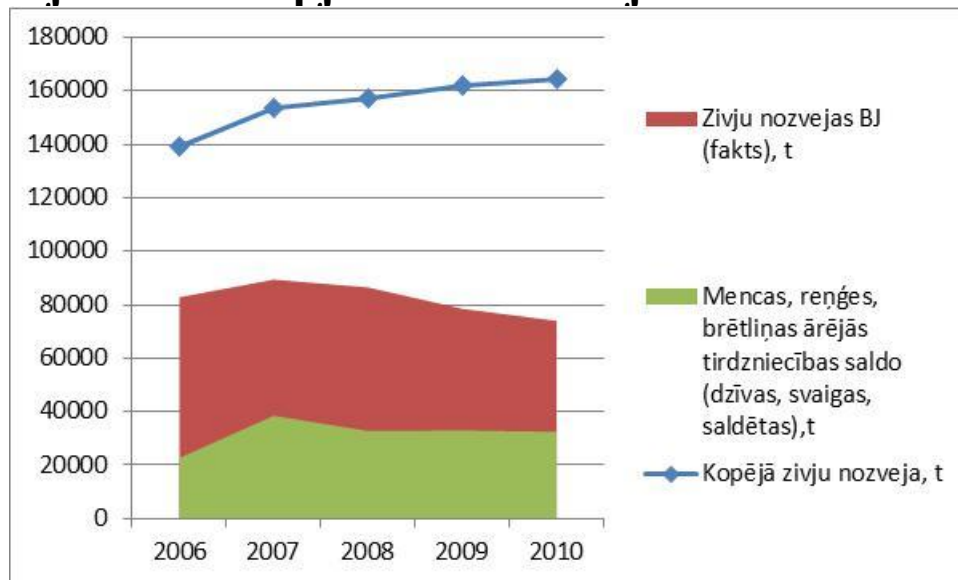
- Zivsaimniecība (zvejniecība un akvakultūra);
- Zivju apstrāde.

Daži dati:

- Kuģu skaits ~250;
- Apstrādes uzņēmumu skaits ~ 100;
- Nozares saražotās produkcijas vērtība ~ 130 -170 milj. Ls (2008.-2009.g.) ;
- Nozares pievienotā vērtība ~ 0.3% no IKP;
- Nodarbināto skaits ~ 5.8-7.7 tūkst. (nepilns 1% no kopējā skaita);
- Eksports un saldo ~ 2% no visa eksporta, saldo pozitīvs, bet samazinās .

Nozares galvenās problēmas

Pieejamo zivju resursu apjoma samazinājums.

Esošā zivju resursa neracionāla izmantošana:

- Izejvielas eksports;
- Konkurences vairošana (iekšējā un ārējā konkurence);
- Latvijas zivju apstrādes jaudas nenoslogošana.

Pieņēmumi prognozēm

Bāzes scenārijs:

- zivju resurss un produkcijas vērtība zvejniecībā saglabājas 2012.gada līmenī;
- izejvielas izvešana netiek ierobežota un saglabājas līdzšinējā līmenī (piem., šprotēs pārstrādās 45% no brētliņu kvotas);
- akvakultūrā notiek apjomu pieaugums, 2020.g. = 2009. g. x 2;
- algas pieaugs, ņemot vērā līdzšinējās pieauguma tendencēs.

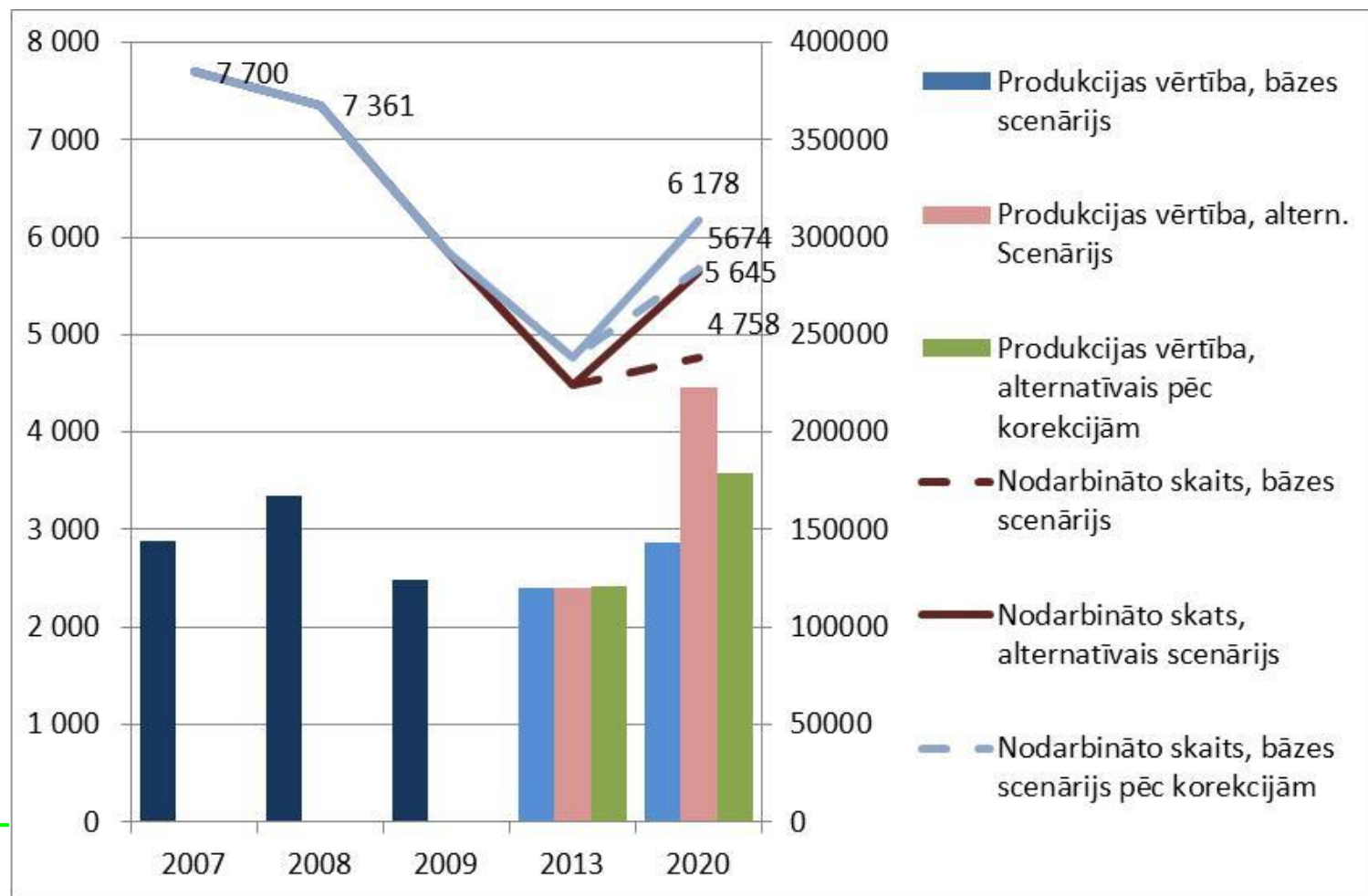
Alternatīvas scenārijs – atšķirības no bāzes:

- 2/3 no bāzes scenārija brētliņu eksporta pārstrādās LV par šprotēm;
- akvakultūrā tiek intensīvi investēts, lai kompensētu kopējās nozvejas samazinājumu (2009.g. x ~ 18). Puse tiek novirzīta pārstrādei.

Scenārijs ar korekcijām – atšķirības no alternatīvā:

- nodarbināto skaits koriģēts atbilstoši ražīguma kapacitātei;
- akvakultūrā ražošana pieaug, bet tik daudz, lai daļēji aizstātu svaigu zivju importu (2009.g. x 3). 10% no tā paredzēti pārstrādei.

Prognožu kopsavilkums

Izšķiršanās jautājumi sabiedrībai:

Vai sabiedrība ir gatava:

- ❑ Veicināt maksimālas racionālas vērtības iegūšanu no zivju resursiem Latvijas teritorijā, samazinot izejvielas izvešanu;
- ❑ Aktīvi un argumentēti (t.i., zinātniski pamatoti) aizstāvēt nozares intereses cīņā par nozvejas limitiem;
- ❑ Meklēt iespējas papildus izejvielas piesaistei zivju apstrādes sektoram, gan attīstot akvakultūru, gan izejvielas importu;
- ❑ Veicināt nozares kopējo konkurētspēju, īpaši ārējos tirgos;

■ Ieguvumi:

- ❑ Nodrošinot izejvielas, var panākt zivju apstrādes apjomu kāpumu par 30% **bez būtiskām investīcijām pamatlīdzekļos**. Proporcionāli var augt arī nodarbinātība;
- ❑ Gandrīz jebkuras pozitīvas pārmaiņas nozarē nozīmē **eksporta apjomu pieaugumu**.

Meža nozare

Andris Lismanis, EDO Consult

Mežu nozares vizītkarte

Mežu nozarē šīs analīzes kontekstā ietilpst:

- Mežizstrāde un mežsaimniecība;
- Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana;
- Papīra un papīra izstrādājumu ražošana;
- Mēbeļu ražošana.

Daži dati:

- Nozares saražotās produkcijas vērtība ~ 1.2 -1.8 miljardi Ls (2007.-2009.g.) ;
- Nozares pievienotā vērtība ~ 2.5 - 4% no IKP;
- Nodarbināto skaits ~ līdz 49 tūkstošiem, 2009.gadā tikai 33 tūkstoši (3.4-4.4 % no valstī nodarbināto skaita);
- Eksports un saldo ~ ap 20% 2009.gadā, bet 2010.gadā ap 23%. Nozares ārējās tirdzniecības saldo ir stabili pozitīvs, 2010.gadā - Ls 750 milj.

Nozares galvenās problēmas

- **Pieejamo koksnes resursu maksimuma sasniegšana** – iegūt vairāk koksnes no pašreizējās mežu platības vismaz vidējā termiņā ir praktiski neiespējami;
- **Liels izejvielas īpatsvars eksportā** - apaļkoku apjoms eksportā ir ap 1/3 no nocirstā apjoma.
- **Meža resursu struktūras pārmaiņas** - ilgtermiņā (40-50 gadu perspektīvā) pieaugs mazvērtīgas koksnes īpatsvars un lapu koku īpatsvars kopumā;
- **Ļoti svārstīgi eksporta tirgi**

Pieņēmumi prognozēm

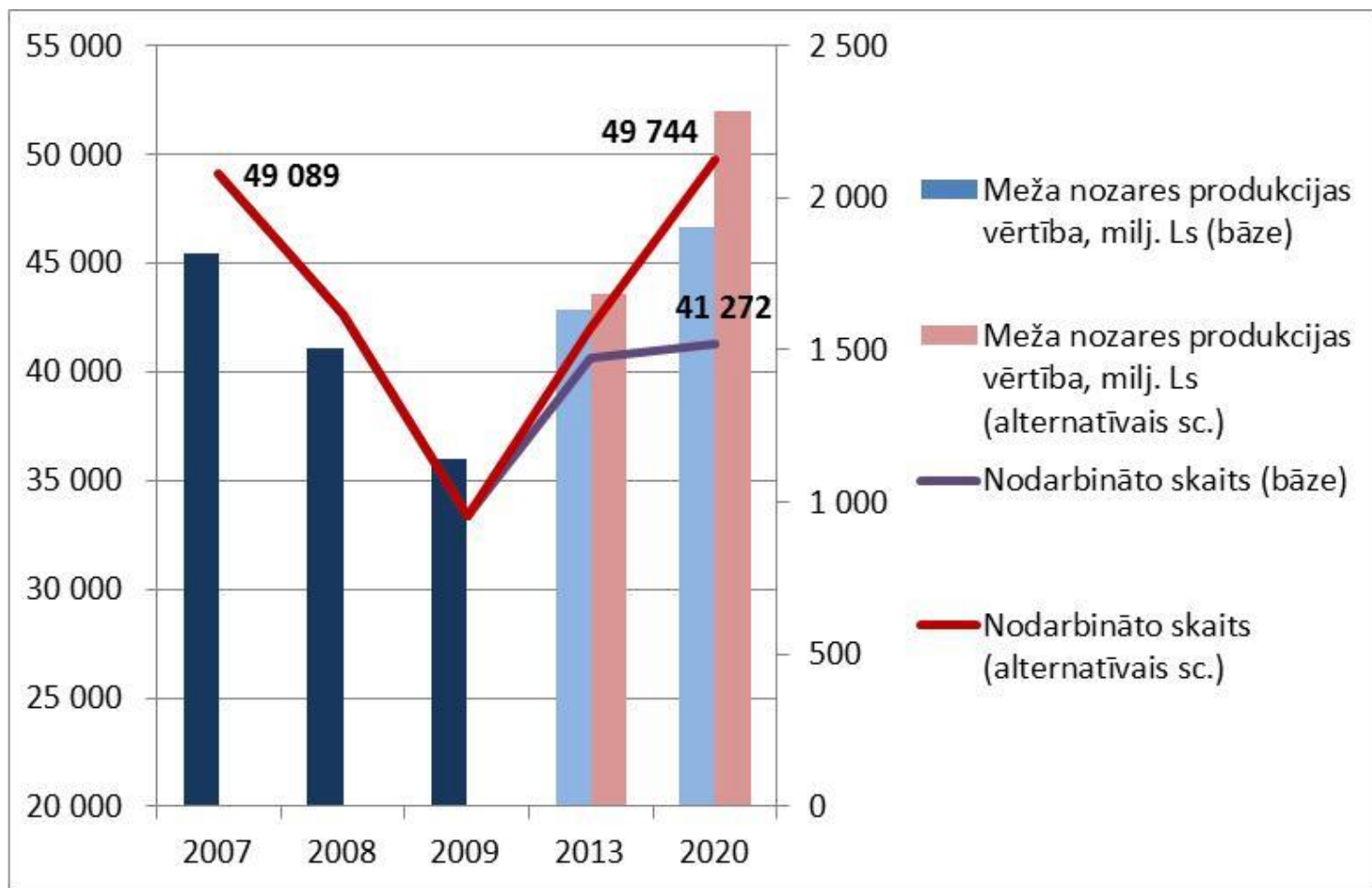
Bāzes scenārijs:

- ciršanas apjoms būtiski nepieaug, saglabājoties 11 milj. m³ līmenī;
- apaļkoku eksports paliek kā līdz šim 33% no koksnes apjoma;
- pārstrādē plānots mērens produkcijas vērtības pieaugums (3% gadā) uz ražošanas pārstrukturēšanas rēķina;
- algas pieaug, ņemot vērā līdzšinējās tendences.

Alternatīvais scenārijs – atšķirības no bāzes:

- apaļkoku eksports samazināsies līdz 5% 2020.gadā, pārējais apjoms tiks pārstrādāts Latvijā;
- 10% no pārstrādei novirzīta apjoma tiks izmantoti zāģmateriālu ražošanā, 90% - skaidu plātnēm;
- ražošanas atkritumi tiks pārstrādāti granulās.

Prognožu kopsavilkums

Daži izšķiršanās jautājumi sabiedrībai:

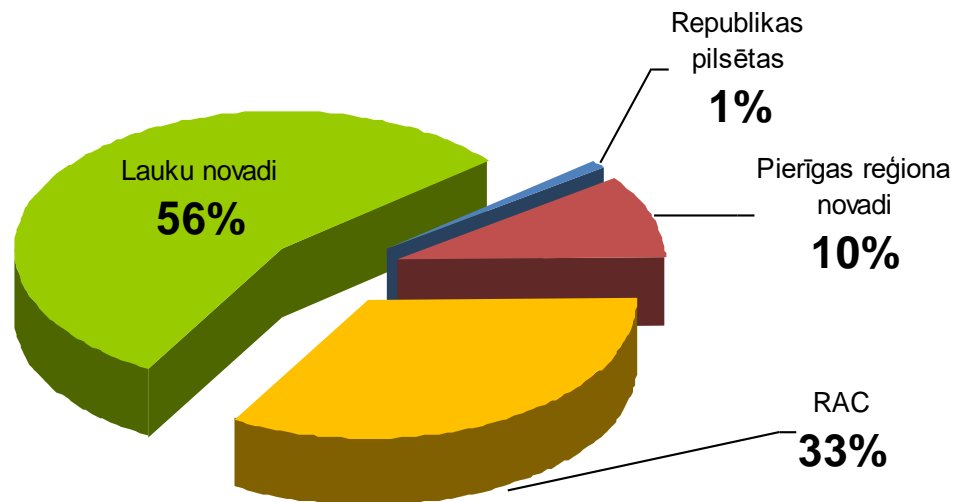
- Vai saglabāt pašreizējo mežu un atklātas ainavas status quo, vai mērķtiecīgi turpināt palielināt meža platības? Citiem vārdiem sakot, zemes resurss prioritāri būtu apsaimniekojams lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā?
- Vai valstij ir izdevīga pašreizējā mežu struktūra (pēc koku sugām) ar priežu mežu dominanci? Vai ir pieņemams, ka nākotnē šī struktūra mainīsies par labu lapu kokiem?
- Vai ir nepieciešams mērķtiecīgi „programmēt” un finansiāli atbalstīt valstij vēlamo mežu struktūru un kvalitāti?
- Vai būtu iespējami papildus pasākumi koksnes resursu izmantošanas efektivitātes celšanai un neapstrādāta resursa izvešanas ierobežošanai?

CITAS NODARBINĀTĪBAS RAKSTUROJUMS LAUKU TELPĀ

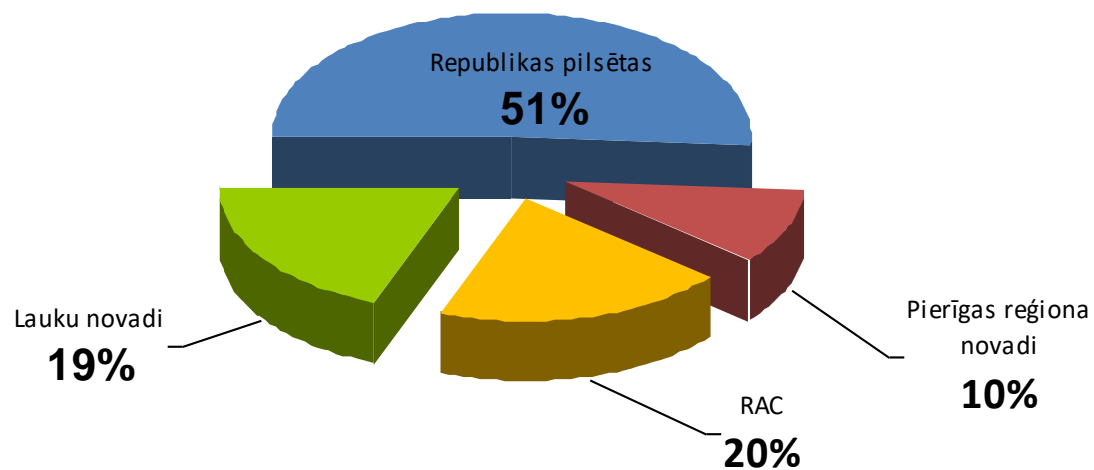
Ilze Vilka, Ieva Leimane

Latvijas teritoriālā platība %

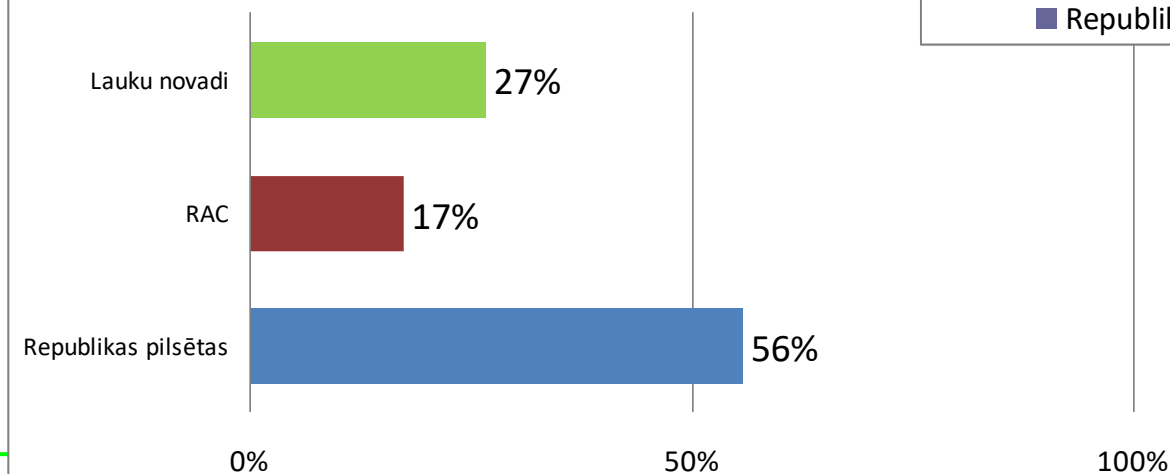

Iedzīvotāju skaits % (2011.)

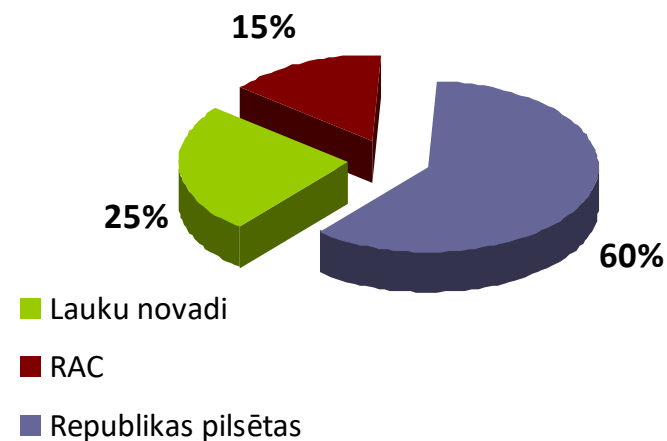

NODARBINĀTĪBAS UN IEDZĪVOTĀJU IENĀKUMU SADALĪJUMS PA TERITORIJĀM 2009.g.

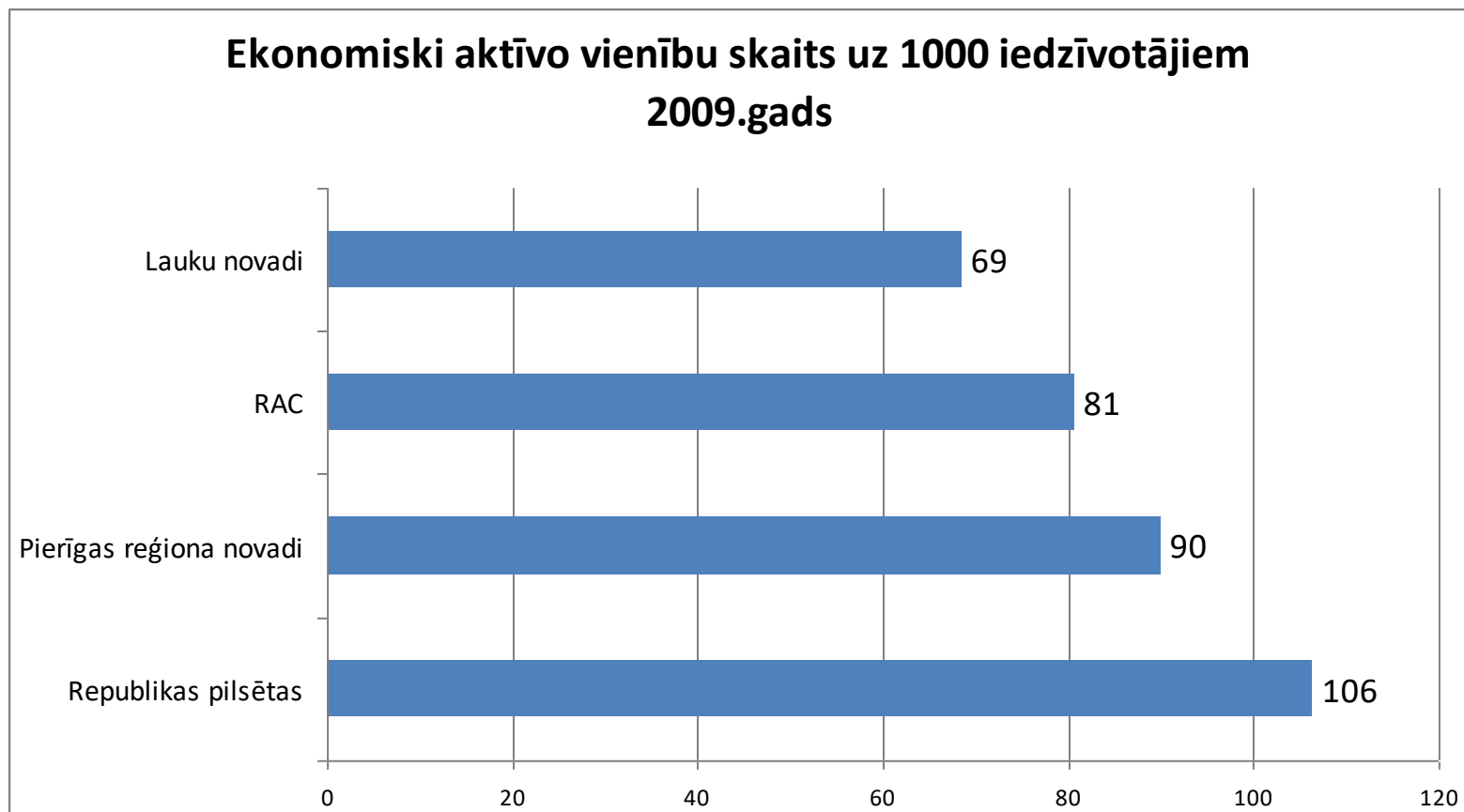
Nodarbināto īpatsvars teritorijās 2009.gads

Kopējās iedzīvotāju ienākumu masas sadalījums (2009.gads)

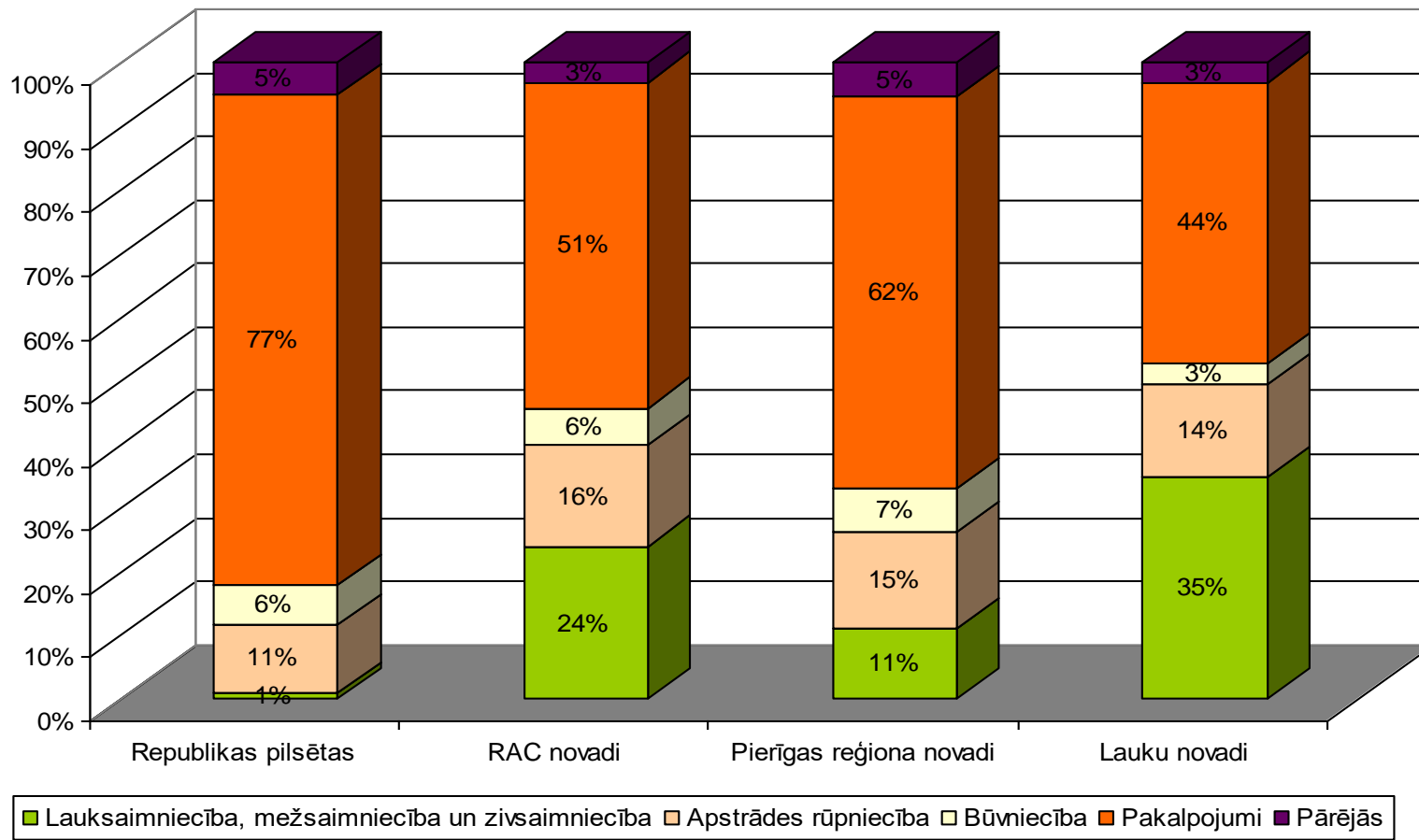

SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS AKTIVITĀTE LAUKU TELPĀ

NODARBINĀTĪBAS STRUKTŪRA PA NOZARĒM

Nodarbināto īpatsvars pa nozarēm (NACE 2.red) 2010.gada decembris

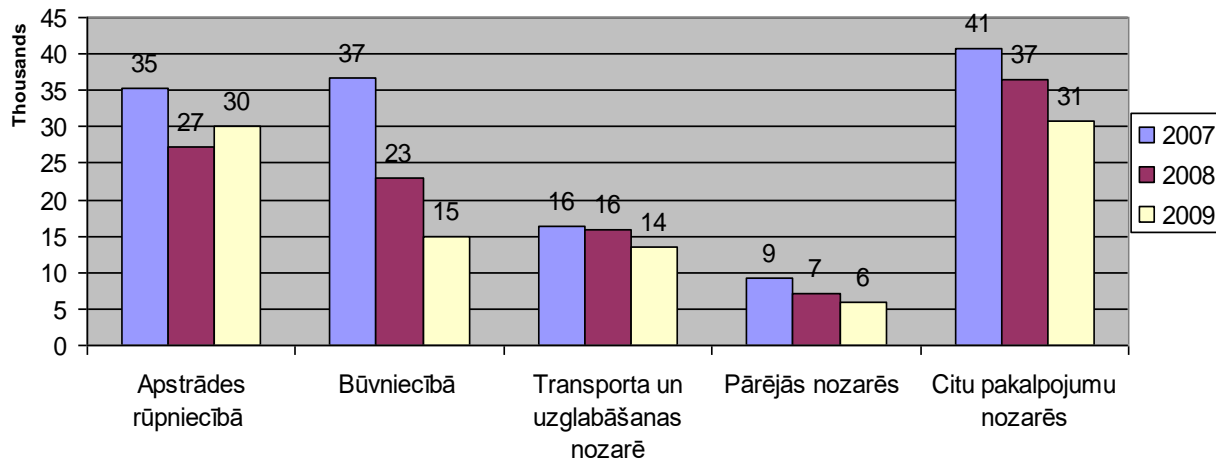
NOZĪMĪGĀKĀS ATTĪSTĪBAS TENDENCES NODARBINĀTĪBAI LAUKU NOVADOS (2007.-2009.g.)

- Nodarbināto skaits un gūtie ienākumi kritušies visās ražojošajās un ar tām saistītajās nozarēs (nodarbinātie par 59% būvniecībā, ~ 20% pārējās nozarēs; ienākumi 68% būvniecībā, ~ 27% pārējās nozarēs);
- Nodarbināto skaits krities arī sociālā servisa nozarēs (izņemot veselības un sociālās aprūpes nozari (+9%)), tomēr krišanās tempi ir bijuši zemāki (5% valsts pārvalde, 15% izglītība);
- Nodarbināto ienākumi sociālā servisa nozarēs pieauguši (izņemot veselību un sociālo aprūpi (-1%)) par 3% valsts pārvaldē, 12% izglītībā.
- Nodarbinātībā dominē agrobizness (35%) un pakalpojumi (44%), no kuriem 52% - valsts pārvalde.

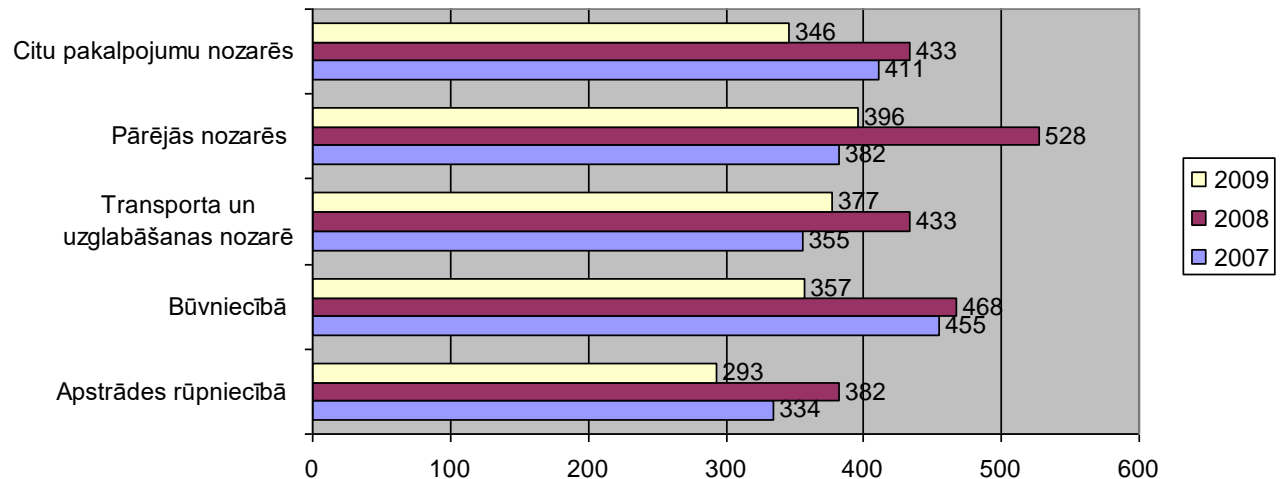
RAŽOJŠĀS UN AR TĀM SAISTĪTĀS NOZĀRES

lauku novados 2007.-2009.gads

Ražošajās un saistītajās nozarēs nodarbināto skaits lauku novados 2007.-2009.gads

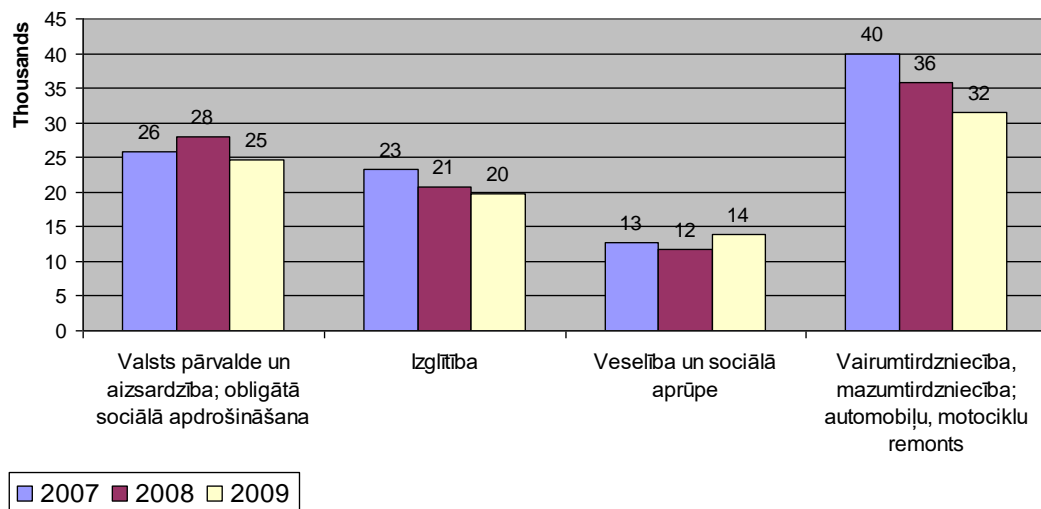
Ienākumi uz personu mēnesī (Ls).
2007.-2009. gads, lauku novadi

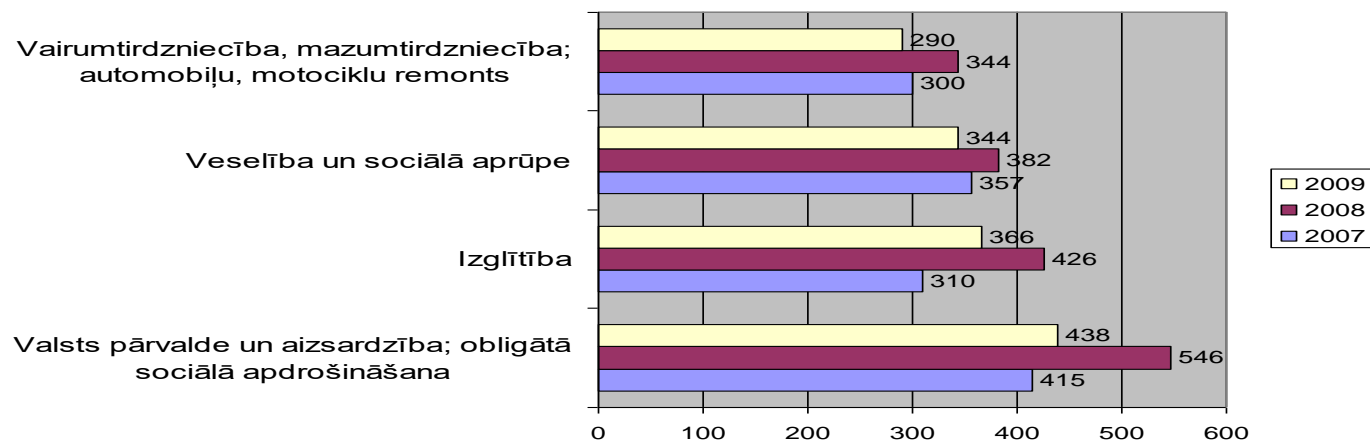

SOCIĀLĀ SERVISANOZARES lauku novados 2007.-09.g.

Sociālo pakalpojumu nozarēs nodarbināto skaita dinamika lauku novados, 2007.-2009.gads

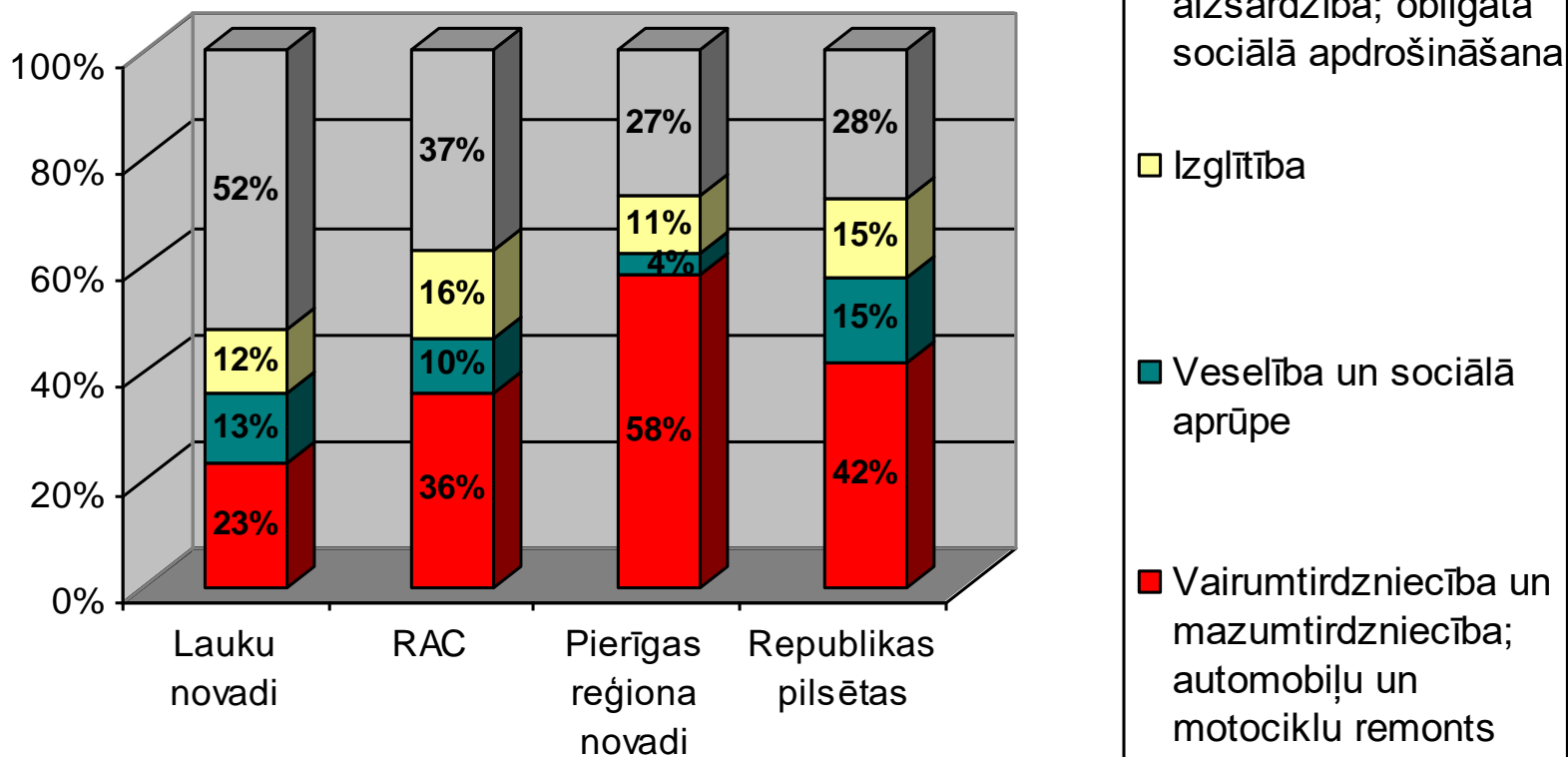

Ienākumi uz personu mēn. sociālo pakalpojumu nozarēs (Ls), lauku novados 2007.-2009. gads

SOCIĀLO PAKALPOJUMU NOZARU STRUKTŪRA

Nodarbinātība sociālo pakalpojumu nozarēs (NACE 2),
2010.gada decembris

AGROBIZNESĀ IZMAIŅU IETEKME UZ CITU NODARBINĀTĪBU. PIENĒMUMI

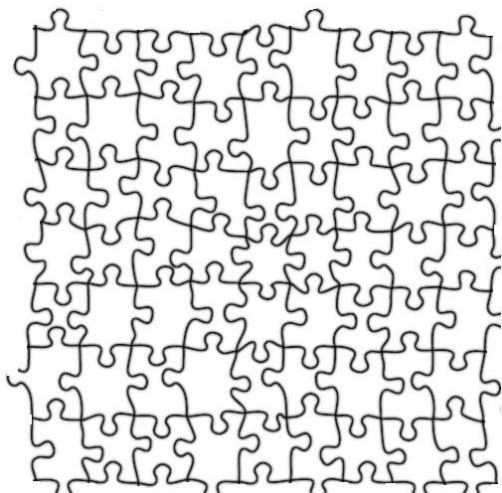

- Ietekme aprēķināta Lauku novadiem un RAC novadiem;
- Aprēķinu pamatā – agrobiznesa attīstības iespējamo scenāriju (SC_0) un (SC_1) rezultāti.
- Izmaiņas skar tikai agrobiznesa nozares, pārējās ražojošās nozares paliek nemainīgas.
- Pieņemts, ka ražojošo nozaru un pakalpojumu nozaru savstarpējā struktūra teritorijās paliek nemainīga (lauku novados 48% /52% un RAC novados 49%/51%).

Agrobiznesa nodarbinātības izmaiņu ietekme uz nodarbinātību laukos. Rezultāti.

322,7 tūkst. nodarbinātie, t.sk.,

77,5 tūkst. agro primārā sfēra;
48,9 tūkst. rūpniecībā (iesk. agro
produktu pārstrādi);
167 tūkst. pakalpojumu nozarēs.

šobrīd

203,5 tūkst. nodarbinātie:
-54,2 tūkst. agro primārā sfērā;
-3,3 tūkst. agro prod. pārstrādē;
- 61,7 tūkst. pakalpojumu nozarēs

Vajadzīgas **57,5**
tūkst. jaunas darba
vietas ražošanā

2020. SC_0

229,1 tūkst. nodarbinātie:
-46,5 tūkst. agro primārā sfērā;
+1,4 tūkst. agro prod. pārstrādē;
- 48,4 tūkst. pakalpojumu nozarēs

Vajadzīgas **45,1** tūkst. jaunas
darba vietas ražošanā

2020. SC_MAX

Jautājums sabiedrībai

- Vai esam gatavi uzņemties atbildību par vismaz 45 tūkst. jaunu ar agrobiznesu tieši nesaistītu darba vietu radīšanai laukos?

Un noslēgumā ....

- Laukos mūs neizbēgami sagaida lielas sociālekonomiskas pārmaiņas
- To apjoms var būt vēl daudz lielāks, pat šodien grūti aptverami liels, ja sabiedrība jau šodien:
  - nenovērtēs procesu būtību, cēloņus un apjomu
  - Nedefinēs savas rīcība
  - Nepieņems adekvātus attīstības lēmumus

Kā var mainīties zemes izmantošana nākošajā desmitgadē?

	Kopā	Vecuma grupas, gadi						Juridiskas saimniecības
		<25	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	>= 65	
Vid saimn. Platība	21,5	21,3	31,7	31,1	25,8	19,6	11,8	74,8
t.sk. Nomātā (% no apsaimniekotās)	31	41	41	35	34	30	18	41
Pašpatēriņa saimniecības	56,5	65,7	57,2	52,8	52,8	55,1	62,5	67,5
Komersantu daļa kopējā skaitā	21,4	18,5	24	25,7	25,6	21,7	14,7	23,6
Pārvaldībā esošās LIZ īpatsvars	100	0,6	7,3	24,5	31,9	18,7	16,5	0,5
Uzkrājošā zemes daļa	100	0,6	7,9	32,3	64,3	83	99,5	100

Lauku teritorija un tās sociālekonomiskā struktūra

